

Kreta. — Rusija in Francija sta se zjedini za to, da kandidatujeta grškega princa Jurija za mesto kretskega guvernerja in pridobili sta za to kandidaturo vse druge evropske velesile. Najbrž se uda tudi sultan, toliko prej, ker so mu velesile ponudile, da postane guvernerjev namestnik jeden nemških, v turški vojski službujočih častnikov.

Obrtnija.

Zadružništvo.

Splošna je tožba med ljudmi, da denarja primanjkuje. Ako pogledujemo na kadem sejmu ali na trgu, vidimo živahen promet, neko lahkoživo gibanje. To nam daje povod, preiskovati uzroke, kam gine denar iz naših krajev. Saj so vendar naša polja primerno rodovitna, da ne bi trebalo nam vsega za dom dobivati iz tujine in to za drag denar.

Dva uzroka sta, katera denar od nas spravlja. Prvi je lahkomiselnost našega ljudstva ali pomankanje varčnosti. V boljših letih se ne znamo varovati obilnih izdatkov, da sproti porabimo vse; le slabe letine nas učijo varčevati. To velja o kmetu, obrtniku in delavcu. Ako primerjamo naše kraje z pustinami v tujini, ne verujemo lahko, da bi bila pri nas revščina doma, kakor je marsikje v resnici. Lahkomiselnost v mladosti stiska starosti; sedem debelih krav — letin — pojedjo druge — suhe! O tem se bi dalo še marsikaj reči, ali naj bo za drugikrat!

Danes hočemo pogledati bolj natanko drugo napako, ki nam molze denar iz žepa, pa ga spravlja daleč v tujino. To so naše neugodne trgovinske razmere. Slovenci smo žalibog razdeljeni in razskosani na šest dežel, da se ne moremo primerno spoznati in vzajemno občevati, kar bi bilo le nam v korist. Toda tega ni sama k. i. v. uprava, tudi naša brezobrižnost ima mnogo na vesti. Med sabo se spominjamo in kličemo znano geslo „Svoji k svojim!“ zraven pa hodimo mimo lačnega domačina k ošabnemu tujcu naročevat in kupovat. Čuditi se torej ni, da pri nas trgovina hira, denar pa teče od nas v tujino.

Za te besede lahko navedemo mnogo vzgledov. Prebivalci dolin, ki živé od poljedelstva, imajo marsikdaj na prodajo žita, ali ne morejo se ga iznebiti, ker ni kupcev. Vozijo ga v mesta na trge, kjer ga dostikrat oddajo po ničevi ceni. Kakor da bi s kitajskim zidom bili obdani, ne morejo na svetovni trg s svojim blagom, ako bi ono v istim imelo lepo ceno, seveda v rokah bogatašev. Kadar pa kje daleč na Ogerskem, ali še dalje kje, nastopi povodenj ali druga uima, v par dnevih pa začutimo to pri naših žitnih trgovcih s tem, da se cena blagu zviša. Ali smo res tako odvisni od ošabnega tujca, da nam bode vedno on narekoval ceno našemu blagu? Ali res mora nas živiti tuje zrnje, moka itd. med tem, ko marsikateri domači poljedelec ne more spraviti svojih pridelkov v denar?

Enako je z lesno trgovino. Pri žagah košatega Pohorja se nakupiči včasih blaga, da ni prostora več za skladanje. Ako povprašaš, čemu da se ne odpošlje, dobiš odgovor, da ni naročila, torej ne kupca. Marljiv trgovec se potruji večkrat v doline z namenom, blago prodati, ali kaj ondi zve? Blaga lesnega, kolikor so potrebovali, kupili so že in to od židov, ki stanujejo na Hrvaškem. Povpraša za ceno, ta je sicer nizka, ali ko vidi blago, spozna lahko, da so to sami izbirk. Torej jo žid na Pohorju kupil — seveda po ceni — množino blaga, to je dal prebirati, s slabejim je založil naše dolinske kmete, boljše pa odposlal dalje. Kje je dobiček od vsega, če ne pri njem? Knpec in prodajalec — oba slovenska kmeta — ga obilno in skrbno pitata. Ali bi se ne dalo tudi temu odpomoči, zlasti z menjalno trgovino, da ne bi se vsikdar rabil toliko pomanjkajoči denar?

(Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Ravnotežje v kmetiji.

Vse, kar živi na svetu, potrebuje hrane. Živita ne samo človek in žival, temveč tudi rastlina živi. Tudi ona potrebuje hrane, in če je nima, odmre kakor žival, ki v hudi zimi ne dobi dovoljnega živeža. Potrebno hranivo dobiva rastlina deloma po koreninah iz zemlje, deloma po zelenih delih, sosebo po listjih iz ozračja. Snovi, ki služijo rastlini v hrano, imenujemo redilne snovi. Človek ne more samo ob kruhu živeti, ampak on potrebuje še drage hrane; taka je tudi rastlina. Ona si poišče v zemlji raznih redilnih snovij in jih jemlje vase, toda le ako so v raztopljenem, razpustnem stanju. Teh snovij, katere je rastlina vase posrkala, premanjka v zemlji. Iz tega sklepamo:

Po vsaki žetvi odvezamemo zemlji toliko redilnih snovij, kolikor so jih iz nje posrkale požete rastline.

Kemik n. pr. pove, da so v 10 stotov (kvintalov) krompirja (brez krompirjevke) odvzeli polju 34 kg. dušika, 58 kg. kalija, 16 kg. fosforove kisline, 3 kg. vapna, 3 kg. natrija, 5 kg. magnezije, 5 kg. žvepljene kisline in še dr. V obče ima vsaka zemlja dovolj takih snovij v razpustnem stanju; toda če vedno žanjemo, t. j. iz kupa jemljemo in nič ne dokladamo, porabimo tudi največji zaklad redilnih snovij; najboljša zemlja nam postane s časom nerodovitna ter daje od leta do leta revniše pridelke. Zato pa mora kmetovalec zemlji gnojiti. Kaj se pravi gnojiti?

Gnojiti se pravi, zemlji uvažiti takih snovij, ki so sposobne pospeševati rastlinske rast.

Čim več je redilnih snovij v zemlji in čim lažje se jih poslužuje rastlina, tem boljše bo uspevala. In to umni kmetovalec dobro ve, zato se poslužuje vseh sredstev, ki morejo večati dragoceni zaklad redilnih snovij v zemlji. Neugodne družbinske razmere silijo kmetovalca, da mora

skrbeti in na to delati, da dobi iz svoje kmetije večje dohodke; to pa doseže le, če v prvi vrsti povekša rodovitnost svojega svetu. In sedaj uprašajmo se:

Je li mogoče, da kmetovaje po dosedanji navadi, ko uporabljamo za gnojitev samo hlevjek in izmečke na kmetiji, enakomerno vzdržujemo ali celé povečamo rodovitnost zemlje?

Na to vprašanje odgovarjamo skratka: Ne! ker s tem pri nas običajnim gnojenjem ne povrnemo zemlji nikoli tega, kar smo ji odvzeli po žetvah. Dasi nam prihaja narava na pomoč s tem, da razkrajaje površno zemljo deloma nadomešča izgubljene moči, peša vendar rodovitnost tako, da zemlja ne zadošča več našim potrebam.

Kako je to prišlo?

Spominjaje se boljših časov, vedeti moramo, da se takrat kmetovalčeva ramena niso toli šibila pod zahtevami držav. S čisto lesenim orodjem je obdeloval svoj svet in, da mu zemlja rodi, vpeljal jo praho, pustil je upešano pojje dve leti neobdelano.

On ni čutil na svoji kmetiji pomanjkanja; kar je na kmetiji pridelal, je tudi ondi porabil, le malo je prodajal, sicer ni imel velikih zahtev.

Kako predrugačeno je danes vse to. Popolno in trdno orodje rije po zemlji, pospešuje njen razkroj in vendar ne moremo čakati njenega učinka. Sadi in seje se mnogo takih rastlin, katere si morejo tudi v spodnjih zemeljskih plasteh iskati hrane. Prahe sploh nimamo, temveč napolnujemo vsak prostorček s koristnimi nasadi. Mnogo pridelkov (žito, krompir, živino, i t. d.) nosimo na trg, da dobimo dovolj gotovine za svoje velike potrebe. Zaželeni denar temni nam vid, da ne preudarjamo, koliko smo v prodanem blagu odnesli zemlji dragocenih redilnih snovij, ki se nikdar več ne povrnejo na kmetijo. Prišedši domov, spravimo, kar je od dežja še neizpranega gnoja, na polje, ki ne dobi niti tretjine tega nazaj, kar smo mu prej odnesli. Prihodnja, nepričakovano slabša žetev gre tudi na trg i t. d. Tako prodaja kmetovalec blizo trgov svoja zemljišča drugim ljudem, ker izmolzene njive, ki rode le slabo in neznatno suhlje, ga pahnejo v dolg. Kje je krivda? — Ker ne zna ceniti ravnotežja v kmetiji. — Kaj je to? —

Če vzameš tehtnico v roko in položiš v eno skledico 1 kg., moraš nasuti v skledico toliko blaga, dokler ti prvo vzdigne. — Tvoja tehtnica je v ravnotežji. — Če pa odvzameš le malo blaga, se ti tehtnica proti uteži nagne in tam ostane. Ravno tako se godi s tvojo kmetijo. Ti si prodajal, gnoj pa ni mogel nadomestiti tega, kar si polju vzela. Dohodki tvoji se morajo krčiti; ker ni več v zemlji gradiva dovolj, da bi toliko pridelal, kolikor si pri prejšnji žetvi. In kakor ostane skledica z utežo na tleh, dokler v drugo skledico ne deneš zadostnega blaga, tako tudi tvoji pridelki ne morejo doseči poprejšnje obilice, dokler ne daš zemlji za nje potrebnega gradiva. Če imaš pa že drugo leto slabšo žetev, pa ne nehaš izvažati pridelke, bo tretje leto žetev še slabša, ker

se je, kakor se je zmanjšala žetev, zmanjšal tudi kup gnoja. Zato uprašamo:

Kako je mogoče ohraniti ravnotežje kmetiji, t. j. kaj nam je početi, da ostane glavnica raztopljenih redilnih snovij in od te odvisna rodovitnost zemlje vedno enaka ali, če je mogoče, da postane še viša?

Da je to uprašanje važno, temu pač ne bo nihče oporekal. Danes velja pravilo: Snovi, katerih potrebuje rastlina, mora biti toliko v zemlji, da raste po njej čim več bujnih rastlin, ker pri sedanjih razmerah si moramo želeči take rodovitnosti, da nam polje pri vsakočasnih vremenskih razmerah more prinašati največjo in najžlahnnejšo obilico poljskih pridelkov.

In kako dosežemo to?

V prvi vrsti skrbimo za to, da nam dež ne izpira gnojnice v potok, ker ona je zlato v kmetiji, snov, iz katere mora postati najlepše žito. Ravno tako hranimo hlevjek na nepredornih tleh, enakomerno natrošen, dobro stlačen, vlažen in pred dežjem in solncem zavarovan. Ob enem opravljamo vse odpadke na poseben kup, ter napravljamo iz njih mešani gnoj — kompost. Vsi odpadki in ostanki, ki so posredno ali neposredno prišli iz njiv, morajo tja nazaj, ker to je denar. Sedaj, ko smo po vseh močeh pazili, da se ne izgubi nobena gnojilna tvarina iz kmetije, hočem dokazati, da nastane kljub temu pomanjkljaj v zemlji, da pri vsem tem ni moč večati in vzdrževati plodovitosti naših zemljišč.

Pri najumnejši uporabi gnoja povrnemo polju:

1. le deloma snovi iz onih pridelkov, ki so šli pri nas v kuhinjo;
2. le en del snovij, ki so jih krmske rastline in slama (oboje ostane navadno v kmetiji za živino) iz zemlje použile. Drugi del teh snovij gre v živini ali živalskih pridelkih, (mleko, sir, volna) iz kmetije.

Vsa snov pa, ki je v pridelkih, katere smo na trgu prodali (žito, krompir i t. d.), je za kmetijo povsem izgubljena. In kolikor več smo nesli na trg, toliko manj ostane v polju, toliko slabše so pozneje letine.

Kar je imel naš praded izgube na redilnih snoveh svojih zemljá, je on lažje prenašal, ker ako ni imel na prvem polju zadostnega pridelka, je šel na drugo, ter prvo pustil v prahi ležati. dokler je narava to popravila, kar je bil on zakrivil. Danes ne moremo prenašati takih izgub in sicer: 1. ker smo podedovali vže slaba in izmolzena polja, 2. ker ne moremo čakati, da se polju zaceli rana, temveč sejemo, če je mogoče, še dvakrat v letu na isti prostor. Danes, ko imamo do vsacega zelnika in ko je število prebivalcev ogromno naraslo, je samo ob sebi prišlo, da nosimo več v mesto kakor nekdanj. Naravno je toraj, če mesto ali trg veliko potrebuje in mi mnogo od svojega polja zahtevamo, da se mora pri vsem gnojenji nižati glavnica redilnih snovij in ž njo rodovitnost toli časa, dokler ne posežemo po takem sredstvu, ki nam v enaki meri povrne izgubljene moči naših polja. In kakor moramo biti prepričani o nujni potrebi tacega sredstva, enako razvidimo iz dosedaj rečenega, da bi bilo ka-

znivo, če kmet ravna malomarno z gnojem; pač čuvati ga mora kot najdražji zaklad, ker v njem je skrito njegovo bogastvo.

Pač pa je bilo za naša polja kaj dobro, ko se je pred leti pričela živinoreja razcvitati. Travniki so se širili, setev krmskih rastlin je na široko prepletla tla z bujnim zelenjem.

Večji hlev nam ponuja več in boljšega gnoja, da moremo, če smo ž njim umno ravnali, do gotove meje zabraniti obubožanje naših njiv. Zato so travniki trdna zaslomba polja in našli bomo v setvi krmskih rastlin prvo podporo naši izmolzeni zemlji; posnemajmo le umnega kmeta, ki po vseh močeh izboljšava svoje travnike s primernim oskrbovanjem in namakanjem.

Ako znamo izkoristiti ugodne razmere tu, kjer je narava kakor nalašč razgrnila najlepše livade, da bi cvetela živinoreja, in ako pri tem ne nosimo na trg, more vsaj polje dobiti dovolj zaslužene hrane, dasiravno v neprimerni obliki, ker, kakor bo pozneje razvidno, nam hlevski gnoj ne povrača izgubljenih snovij v pravem razmerju.

Za travnike seveda ne ostane pri vsem tem nič, tako da nam tudi oni s časom odpovedo trajno, izdatno pomoč.

Če smo si dobro v svesti, kako nujno je potrebno, zemljo obogatiti na redilnih snoveh, pokaže se nam dvojna pot po kateri moramo dospeti do obilne rodovitnosti naših polja in travnikov in sicer:

1. Uvaževaje posebnega hraniva (razne piče, odpadkov iz obrtnij i d. š.) v kmetijo.
2. Nakupovaje pomožnih (umetnih) gnojil.

Prvi način zboljšanja naših kmetij ne kaže veliko prida, ker se le malo kje ponuja prilika, da bi po ceni dobili prikladne krme za živino. Toda, sosebeno v bližini večjih obrtnij (kakor sladornic, pivarnic, tovarnic škroba in olja, mlinov, i š. d.) dobimo premnogo odpadkov, ki so dobra krma živini. Vse, kar so nam te obrtnije pobrale, je iz rastlinstva, katero je na naših tleh vzrastlo in napreden kmetovalec se zaveda in skuša polastiti se odpadkov seveda kolikor mogoče po ceni. On zna ceniti tako klajo, ki mu prinaša mnogokrst najlepših dobičkov. Tako je bilo mogoče, da se je za mnogo dvignila živinoreja blizu mest ali v gostejših deželah. In celo tu, kjea dobivamo premnogih takih reči kmetiji na pomoč, je uspešno pridelovanje obilnih poljskih pridelkov brez pomožnega gnojila kaj težko, ker vedeti moramo, da dobimo sicer več gnoja, toda neugodna njegova sestava ostane prilično enaka.

Najhitreje dosežemo obilnih in boljših pridelkov le, če umno uporabljamo pomožna ali umetna gnojila.

Kmetijske raznoterosti.

— Živinska sol. Na uprašanje nekaterih kmetovalcev, kje in po kaki ceni dobiti živinsko sol, odgovarjamo, da je prodajajo vsa dotična c. kr. skladišča po 5 gld. kvintal. Naročati je v množinah po najmanj 50 kilogr. skupaj in se-

veda mora kupec sam skrbeti, kam da pospravi kuptjeno blago. Živinska sol obsega $99\frac{1}{4}\%$ kuhinjske soli, pa $\frac{3}{4}\%$ drugih neškodljivih snovij. V skladišču je oddajajo kmetovalcem za krmsko rabo, pa tudi za kupčijo v mejah kronovin in dežel zastopanih v državnem zboru razven Dalmacije. Toda, kdor hoče kupčevati z živinsko solijo po znižani ceni, mora to vsaj 14 dni, preden odpre prodajalnico naznaniti finančnemu oblastvu I. stopinje. Prekupei morajo prodajati sol na drobno.

Poučni in zabavni del.

Prvo stanovanje.

Spisal J. Rakičan,

Iskala sva skoro cel dan. Proti mraku že zašla sva v zadnji del predmestja in obstala tu pred veliko hišo.

„Tu pred vrati počakaj“, dejal je dobri starec in odšel.

Hiša, pred katero sem stal, ni bila ravno vabljiva, toda meni, nenavajenemu mestnim hišam, zdela se je že zaradi velikosti lepa. Veliko, štirivoglato poslopje, bilo je nekdanj pobarvano z neko rumenkasto barvo, katere se je pa že kaj malo poznalo, kajti na stenah pri tleh šopirile so se blatne kaplje, ter radovedno z višine zrle na svoje nekdanje znanke na blatni cesti, višje pa, narisali ali recimo naslikali so predmestni paglavci razne scene iz svojega bojnega življenja, naslikali kakega prijatelja in pod sliko napisali razne, ne ravno dovtipne fraze, tako, da bi se človeku zdelo, ali meni vsaj se je zdelo na prvi pogled, da se mora v tej hiši gotovo nahajati kak slikarski ali fotografski ateljé. Še višje pa so tvorile razne pokline in raske nekako vestno izpeljan zemljevid Avstrijske. Največja poklina predstavljala mi je ponosno Donavo, manjše nje pretoke. Železnic seveda tu ni ni manjkalo, kajti marljivi in nagajivi pajek razpregel je tudi čez te pokline svojo mrežo, ter si tu ustvaril svoje neomejeno gospodstvo. Vse te poke in pokline, ali recimo reke, zlivali so se v veletok in ta zopet v morje — v odprtino, katerej mi pravimo vrata; toda tega imena odprtina pri moji palači pač ni zaslužila, kajti podobna je bila bolj razdrtemu šesterokotu, kakor pravilnemu pravokotu.

Občudoval sem ta zemljevid in morda bi tedaj v svoji prebrisani glavi celo uganil, da v hiši poleg slikarja in fotografa prebiva kak imeniten astronom, da me ni iz tega občudovanja nakrat izbudil ne ravno rahel sunec v rebra, ter me je prisilil poljubiti jedno najmanj ukusnih podobic na zidu. Jezno nameril sem culico na bučo režečega se paglavca, toda premislil sem se kmalu, kajti za njim stala jo menda cela njegova vojska. Bil sem v nekako nevarnem položaju in ne vem, kako bi se izšlo, da me ni ravno v tem hipu zagrabil oče za rokav, ter me potegnil s seboj v vežo občudovanja vredne hiše.

„Lasciate ogni speranza“ vskliknil bi človek stopivši v tako brezno. Objela naju je nekaka pol prozorna tema, vlažen zrak in mreža pajčevin. Na jedni strani raz-